

sirûda baranê
Bedir Şakir El-Seyyab
avesta

avesta | ŞİİR: 59 | 12
Sirûda Baranê
Seyyab
Werger: Jan Dost

Edîtor: Abdullah Keskin
Berg: Doğan Güzel
Tîprêzî û Mizanpaj: Avesta
Çapa Yekem: 1999, Stenbol
Çap: Kardeşler Matbaacılık

AVESTA BASIN YAYIN
REKLAM TANITIM MÜZİK DAĞITIM LTD. ŞTİ.
Asmalı Mescit Sokak
Şahin Han 35 / 403
BEYOĞLU / İSTANBUL
Tel-Fax: (0212) 251 71 39

Istasyon Caddesi K. İsmail Paşa 2. Sokak
Abdi Paşa Apt. Giriş Katı
OFİS / DİYARBAKIR
Tel-Faks: (0412) 222 64 91

ISBN: 975-7112-13-5

Bedir Şakir El-Seyyab

SIRÛDA BARANÊ

Wergera ji Erebi
Jan Dost

avesta | ŞIÎR

NAVEROK

Pêşengê Şîra Erebi a Modern

7

Bajarê Sindîbad

11

Sirûda Baranê

25

Bajarekî Bêbaran

41

Ezê Herim

58

Ferhengok

61

Pêşengê Şiîra Erebî a Modern

Bedir Şakir El-Seyyab yek ji mezintirîn şairê Ereb yê sedsala bîsta ye. Wî di jiyana xwe ya kin de (38 sal) şîra Erebî gelekî bi pêş xist. Şîra Erebî ji klasîzmê xelas kir û zincîr û qeydên ku Ereb 1400 salî di şîra xwe de pê ve girêdayibûn, şikand.

Ew di jiyana xwe ya şîrî de di çar merhaleyên re derbas bû:

Romantîzm (1943–48)

Realîzm (1949–55)

Realîzma Nû (1956–60)

Xwebûn (1961–64)

Lê bi çi hawî be, ew pêşengê şîra Erebî ya nûjen tê hesibandin, wî dibistaneke nû di şîra Erebî de vekir û yên li pey hatin, ketin bin şêwe û uslûba wî.

Seyyab bi xwe jî ketibû bin tesîra şîra Ingilîzî, şairên wek T. S. Eliot û Wordsworth hiştin ku ew bêhtir li ser pêşxistina şîra Erebî bixebite, digel ku bi hezaran deng bilind bûn li dijî Bedir û hevalên wî yên şair, lê ew ji riya xwe danegeriyan û biserketin.

Jînenîgariya Seyyab

1926: Ji dayîkê bû, piştî temenê wî bû 6 sal diya wî mir û bavê wî (Şakir) jineke din anî û dev ji mala xwe berda.

1938: Xwendina xwe ya seretayî qedand, kalikê wî ew şande Basrayê û li wir xwendina xwe domand.

1943: Li Bexdayê dest bi xwendina zimanê Erebi kir. Dev jê berda, kete fakulteya zimanê Ingilîzî.

1945: Derbasî Partiya Komunîst a Iraqê bû, piştî salekê ji fakultê hate dîrxistin.

1946: Meha Hezîranê kete hepsê.

1947: Dîwana wî ya yekem "Gulin Çilmisî" li Qahîrê çap bû.

1949: Careke din kete hepsê. Pişt re hate berdan, lê ma-mostetiya wî ji zimanê ingilîzî re 10 sal qedexa kirin.

1952: Ji Iraqê reviya, derbasî Îranê bû û ji wir berê xwe da Kuwêt. Pişt re hevalekî wî yê ji Partiya TUDEH pasaportek Îranî jê re peyda kir, lê dîsa vegeriya Bexdayê û li pey hevdû dîwan çap kirin.

1959: Têkiliyên xwe yên bi Partiya Komunîst re qut kirin.

1964: Li Kuwêtê bi êşa zirav ket, mir, li Basrayê veşartin.

Berhemên wî

Gulin Çilmisî (1947)

Efsane (1950)

Qehpeya Kor (1954)

Silah û Zarok (1955)

Ê ku Goran Dikole

Sirûda Baranê (1960)

Perestgeha Xeniqî (1962)

Mala Koleyana (1963)

Xilxalên Qîza Çelebî (1964)

Iqbal (1965)

SIRÛDA BARANÊ

bajarê sindîbad

Birçî di gorê de bê xwarin
Tazî di berfê de bê kinc
Min qîr kir zivistanê:
Hilweşîne ey baran
Aramgehên hestî û berf û tozê,
Aramgehên keviran,
Tov şîn bike, bila kulîlk bibişkin
Bênderên bêber bişewitîne bi birûskan
Rehan biteqîne
Û daran giran bike

Û tu hatî ey baran
Tû ji ewr û ezmanan hatî xwarê
Kevir qelişîn
Firat ji dayinên te di ser re fûriya, şêlû bû
Gor hilpekiyan, mirina wan hejiya û rabû
Hestiyan ban kir:
Pîroz be, Yezdanê xwînê dide baranê

Êdî aaax ey baran!
Em dixwazin ji nû ve razên
Em dixwazin ji nû ve bimrin
Çi ku xewa me gupikên şiyariyê ye
Û mirina me jiyane di xwe de vedişêre
Em dixwazin Yezdan em vegerandibana
Bal bi dilê xeyba xwe ya kûr û lihevketî ve

Em dixwazin ku riya me bi şûn de çûba
Li wê hindama ku destpêk dûr e
Kê Alazer ji xewa wî ya dirêj rakir?
Da ku sibeh û êvaran binase
Havîn û zivistanan binase
Da ku birçî bibe yan bi pêta deng bihise
Û hay ji mirinê hebe
Deqeyên giran û sivik bijmêre
Û pesnê sêwlekan bide
Xwînê birijîne
Kê em vegerandin û yê em jê ditirsin kê vegerand?
Kî Xweda ye li der û dorên me?
Agirê wî bi mûmên me dijî
Kîna wî bi hêsirên me dijî

*

II

Gelo ev Adonîs e, ev valahî?

Ev rûzerî, ev zuwabûn?

Gelo ev Adonîs e? Ka ronahî?

Ka çinîn?

Dasin tişteki naçinin

Kulîlkin nabişkivin

Bistanin reş bêav

Ma ev e bendewariya van salên dirêj?

Ev e qîrîna mêranîyê?

Ev e nalîna jinan?

Adonîs! Wey ji paşdeçûna lehengiyê re
Mirinê hêviya te şikandiye
Û tu hatî bi awirên mest
Û kulma vala:
Kulmek gefan dide
Û dasek ji bilî hestî û xwînê naçine
Îro? Sibe?
Kengî wê werin jiyanê?
Kengî emê biwelidin?

Mirin li kolana ye
 Bêberî li bistana ye
 Û her tiştê em jê hez dikin dimire
 Av li malan bi zincîran girêdane
 Helke helka cobaran e ji ber zuwabûnê
 Ew in Tatar, hatin, êdî li asoyan xwîn diherike
 Û roja me xwîn e, xwarina me di tepsîyan de xwîn e
 Mihemedê sêwî şewitandin
 Şev ji şewata wî ronî ye
 Xwîn pijiqî
 Ji lingên wî, destên wî û çavên wî
 Yezdan di nav mijangên wî de hate şewitandin
 Mihemedê Pêxember li Hîra girêdane
 Li ciyê ku ew mîx kirin
 Roj mîx bû
 Sibe wê Îsa Mesîh li Iraqê mîx bibe
 Wê seg ji xwîna Buraq vexwe

IV

Ey bihar

Ma çi bi te hatiye ey bihar?

Tu hatî bêbaran

Bêkulilk tu hatî

Bêber tu hatî

Dawiya te weke destpêka te bû

Bi xwîne pêçayî bû...

Û havîn bi ewrên reş bi ser me de hat

Rojên wê xem in

...Û em şevên wê bi jimartina stêrkan diborînin

Ta ku

Simbil

Gihîştin ber çinîne

Û dasan stra

Û bender li qadan rast bûn

*

Yên birçî xeyal dîkin ku Xwedaya kulîlkan
–Aşter– yê dîl vegerande ba mirovan
Û tacek ji meyweyan li eniya wî gerand
Yên birçî xeyal dîkin ku
Mesîh kevîr ji ser gora xwe hilanî
Û dest pê kir
Jiyan xîst gorê
Kê gur ji zincîran azad kiriye?
Kê av ji leylanê vexwariye?
Û weba di baranê de veşartîye?

Mu'm li malan dizê
Qabûl diwelide da ku jiyanê birevîne
Ji malzaroka zeviyê û çavîyên avê
Îcar pêşeroj tarî dibe
Di qetlîaman de jin ber davêjin
Rimiya êgir li benderan dilan dike
Mesîh berî Alazer dimire
Bihêlin bila ew raze
Bihêlin, Mesîh ew venexwendiyê
We çî divê? Goştê wî yê xwêkirî
Li bajarê gunehkaran tê firotin
Bajarê werîs û xwîn û meyê
Bajarê risas û zinaran

Doh siwarê sifir ji asoya wî bajarî
Dane alî
Doh siwarê kevir dane alî
Xilmaşiyê li ezmanê bajêr
Bêzarî bi cih kir
Û li şiverêkan... siwarekî ji mirovan geriya
Jinan dikuje
Dergûşan di xwînê dide
Û lanetê li qederê tîne!

Wek ku Babîla Kevn î bi sûr
 Dîsa vedigere
 Qubên wê yên dirêj ji hesin
 Zengil tê de ringîniyê dîkin
 Wek ku goristanek tê de binale
 Û ezman meydana qetlîamekê ye
 Bihûştên wê yên bi dardekirî
 Bi seriyan hatiye çandin
 Qijik nikula davêje çavên wan
 Roj li pişt porên wî yê hinekirî diçe ava
 Gelo ev bajarê min e?
 Ev kaviên li ser nivîsandî
 Bi xwîna kuştîyên wî:
 “Bijî Jiyan!”
 Ne Xweda tê de heye, ne av, ne werz
 Ev bajarê min e?
 Xencerên Tataran di dergehê wî de diçikin
 Çol dike helke helk li dor şiverêkên wî
 Û hîv serdana wî nake

Ev e bajarê min, ev kort, ev hestî?
Tarîti ji malên wî serî hildide
Xwîn tevli teniyê dibe, da ku winda bibe
Û rêbirr wî nebînin

Ev e bajarê min? Bi qubên birîndar
Yahûda bi kincên sor e tê de
Kûçikan berdide dergûşên birayên min ên piçûk
Û mal ji goştê wan dixwin
Û li gundan Aşter dimire
Bê ku kulîlk li ser eniya wê hebin
Û di destên wê de ye
Selikek tiji kevir
Pê her jinek recim dibe
Û darên xurmê
Li dora bajarê min dikin orîn.

sirûda baranê

Herdu çavên te du daristanên xurma ne di seherê de
Yan du pencere ne hîv dûrî wan diçe
Herdu çavên te, dema dikenin, rez şîn tîn
Ronahî dilanê dikin, weke hîvên di çemekî de
Ku sekan wî dihejîne, bi giranî di dawiya şevê de
Wek ku stêrk gupgupê dikin

Herdu çavên te di mijek xemgîniya tenik de
Winda dibin
Wek deryayekê êvar destê xwe di ser re dibe
Tê de ye germiya zivistanê
Û lerizandina payîzê
Mirin, zayîn, tarîti, ronahî
Kela girî şiyar dibe di giyanê min de
Û kêfek hovane ezman hambêz dike
Weke kêfa zarokekî ji hîvê bitirse

*

Ewr hevdû vedixwin
Û dilop dilop di baranê de dihelin
Zarokan li rezên tirî kirin girgir
Û sirûda baranê
Di bêdengiya çivîkên li ser daran de
Kire piste pist
Baran
Baran
Baran
Êvar bawêşkiya û hîn ewr dibarînin
Wan hêsirên giran

Wek ku zarokek berî xewê têkeve xeyalan
Ku dayîka wî (ya ku ew nedît dema şiyar bû
Berî salekê, pişt re dema ku pirsar wê kir,
Jê re gotin: Sibe wê ew vegere...)
Neçar e wê vegere
Digel ku heval bikin piste pist
Ku ew li wê derê ye
Li rex gir ketiye xewa mirinê
Axa ji ser gora wê ba dibe
Û baranê vedixwe
Weke ku nêçîrvanek bi xemgînî
Toran dicivîne
Û lanetê li qeder û avê tîne
Û dema hîv diçe ava, stranan diweşîne
Baran...
Baran...

Keçê tu dizanî baran çî xemgîniyê vedijîne
Û dema tê xwarê şirik çawa digirîn?
Û çawa ê bi tenê bi windabûnê dihese?
Ew e barana bêdawî
Weke xwîna herikî, weke birçiyân
Weke evînê û zarokan –weke miriyan

Û herdu çavên te min bi baranê re digerînin
Di nav pêlên Xelîc de
Birûsk keviyên Iraqê, bi stêrk û sedefan dişo
Wek ew kevî tîn ku hilên
Şev perdeyek ji xwînê dikşîne ser

•

Ez qîr dikim Xelîc:

“Ey Xelîc!

Ey ya ku durr û sedef û mirinê dide!”

Deng vedigere

Weke kela girî:

“Ey Xelîc!

Ey ya ku sedef û mirinê dide!)

Hindik maye dengê Iraq bibihîzim tavan vedişêre
Birûskan li deşt û çîyan hiltîne
Ta ku mêr mora wan ji ser vekin
Ba li newalê
Tu şopê ji Semûd re nahêle

Hindik maye bibihîzim darên xurma baranê vedixwin
Gund dinalin
Û koçber
Bi bahoz û tavên Xelîc re ketin şer
Distirên:
Baran e...
Baran e...
Baran e...
Û li Iraq birçîbûn e

Di mewsimên çinîne de zad pîr dibe
Da ku kulî û qijik têr bibin
Destarin di werzan de digerin
Kevir û zîwanê dihêrin
Li dor wan mirov in
Baran e...
Baran e...
Baran e...

Û şeva barkirinê me çendî hêsir barandin
Pişt re –ji tirsî gazinan– me got ev baran e
Baran e..
Baran e..
Û hîn em piçûk bûn, ezman dibû ewr
Û baran dibariya
Û her sal –dema zevî şîn dibe– em birçî dibin
Sal derbas nebû li Iraqê bêbirçîbûn
Baran e..
Baran e..
Baran e...

Di her dilopek baranê de
Kulîlkek sor yan zer heye
Her hêsirek birçî û taziyan
Her dilopek diherike ji xwîna koleyan

Keneke li hêviya lêvne nû
Yan memikek gulgûn bûye di devê şirmijekî de
Di cihana pêşeroja ciwan de
Pêşeroja jînda!
Baran e...
Baran e...
Baran e...
Wê Iraq bi baranê şîn bibe...

Ez qîr dikim Xelîc: (Ey Xelîc...
Ey ya durr û sedef û mirinê dide!)
Deng vedigere
Weke kela girî:
(Ey Xelîc
Ey ya sedef û mirinê dide)

Êdî Xelîc li ser qûmê diyariyên xwe yên pirr
Belav dike: Kefa xwe ya şor, sedefan
Û yên mayî ji hestiyên hejarekî xeniqî
Ji koçberan
Her û her mirin vedixwar
Ji binê Xelîc
Ji pêlên Xelîc

Û li Iraq hezar mar hene
Şileyê dinoşin
Ji kulîlkeke Firat xunavê lê dike
Deng tê min
Li Xelîc dike ringînî
“Baran e...
Baran e...
Baran e...
Û baran
Dibare...

*

bajarekî bêbaran

Agirekî bêrimî xewê ji çavên şeva bajarê me dibe
Kolan û mal ta digirin
Pişt re taya wan diçe
Û aso wan rengîn dike bi ewran
Pirîskek tê ku bifire û miriyên bajêr radibin:
“Di bin erşên tirî de
Temmûz ji xewa xwe ya ji heriyê şiyar bû
Vegeriya Babîla kesk da ku guh lê bike

Defên Babil tên ku lê bidin
Fikandina bayê li bircên bajêr
Û nalîna nexweşan... bajêr werdigre.

Û li xaniyên Aşter
Mecmerên ji qafikan vala dimînin, bêar
Niyaz bilind dibe, weke ku gewriyên qamişan
Ji çiravan bang dikin:
Xwedaya xwînê vedigere
Bi helke helk, ji westabûnê
Nanê Babîl, Roja Adarê
Û em weke xerîban aware dibin
Ji malekê ta bi maleke din
Da ku em li diyariyên wê bipirsin

Birçî ne em, ey, mixabin! Destên wê vala ne
Çavên wê stûr in
Û weke zêr sar in

Ewrin bitav û birûsk... bêbaran
Me sal, li pey salê, li pey salê buhartin ji bo wan
Û bayekî weke bahozê –ne weke bahozan buhurî
Û ne jî rawestiya–
Em radizin û şiyar dibin jê ditirsin

Êdî ey Xwedayên me yên bêdilovanî li me dinêrin
Em bi çavên we yên kevîrî dihesin
Di tariyê de tîn da ku me recim bikin
Dizîvirin, weke destarin giran mijangên me dicûn
Ta ku em hogirî wan bûn

Çavên we yên kevirî weke kevirên sûrên ku
Me bi destên xwe ava kirine
Keçikên me xemgîn in, matmayî ne li dora Aşter
Hindik hindik av di rûwê wê de diçike
Û şax li dû şaxê, rez diçilmisin
Giran e mirina meya xwe vedidize
Di navbera tarî û ronahiyê de
Wey li wê mirinê be
Ji dest şêrekî
Em ji devê wî yê bêqîl diazirin

Agirê birûskê ye di çavên wî de, gelo an
Pêta perestgehê ye?
Gelo di çavên wî de du buxûrdanên
Ji Aşter re vêketî ne?
Du pencere ne ji memleketê wê cîhana reş

Li wir, goriyê wî her sal birîna wî ya agirî hildigre
Birîna cîhana ku dizîvire
Her sal goriyê wî ji wir tê
Di gel kulîlk û baranan
Destên wî me birîndar dikin
Da ku em li ser destên wî şiyar bibin

Lê sal borîn, pîrr caran me ew jimartin
Bêbaran... hema dilopek
Bêkulîlk... hema gulek
Bêber –weke ku darên xurmê yên rût
Heykelin... me bilind kirine
Da ku em di bin de biçilmisin û bimrin

*

Mîrê me dev ji me berdaye... ax ey gora wî
Ma kûzek di binê te yê herî de tune?
Ma tê de tişteke ji xwîna Xwedê yan tovek nemaye?
Em doh birçîbûn
Me bexçeyên wî yên piçûk daqurtandin
Ji moristanan, ji kûzên mûriyan me zîwan dizî
Me sonda wî bi cih anî û wî ne anî!

Û zarokên Babîl meşîyan... selikên Sebbarê hildigirtin
Û meywenî ji qafîkan, ji bo bikin qurban ji Aşter re
Û birûskrevîn rûwê wan yên gilover û piçûk vêdixe
Bi siyekê ji siyên av û şînkahî û agir
Vêdixe rûwê wan yên doza avê dîkin

Îcar bexçeyek tê ku bibişkive
Dema ew rû şewqê vedidin
Û sirûda wan a piçûk hejiya
Weke ku hezar perwane li aso biweşin

Gorên birayên me bang li me dikin
Û destên me li te digerin
Çi ku dilên me tijî tirs in û bayê adarê
Dergûşên me dihejîne îcar em ditirsin
Deng bang li me dikin

Birçî ne em di tariyê de dilerizin
Û li destekî digerin di şevê de me bi nan bike
Û lihêfê biavêje ser me
Di tariyê de em li te digerin,
Li du çiçikan û serê memikekê
Êdî ey ya ku sînga wê asoya mezin e
Û ewr çiçikê wê ne
Te kela giriyê me bihîst û te dît em çawa dimrin
De avê bide me!

Em dimrin û tu –mixabin– dilhişk î
De ey bavên me wê kî bibe goriyê me?
Wê kî me vejîne?
Û kî wê bimre: Goştê xwe bide me?
Û ezman birûsk vedan
Weke laleyek ji agir li ser Babil bibişkive
Û newala me ronî bû
Û di kûraniya zeviyê me re agirek buhurî ew tazî kir
Bi tovên zevî û reh û hemû miriyan
Û bariya –li pişt wan stûn û sûrên Babil bilind kiribûn
Li dor taya xwe û axa xwe ya tî–
Baranek ku ne ew sûr bûna wê têr av bûbana
Û me bihîst di sehkirineke ebedî de

•

Di navbera tavekê û tavekê de
Ne xişte xişta darên xurmê di bin barana xurt de bû
Ya piste pista bayê di nav daristanên şil de bû
Lê gurme gurma ling û destan bû
Û axînek piçûk bû
Bi destê xwe yê rastê hîvek girtibû
Weke perwaneyekê hêlan dikir
An stêrkek girtibû
Perçeyek ji ewrekî
Lerizîna avekê
Sira bayekî dilopek got
Da ku em zanibin
Babil wê ji gunehên xwe were şûştin!

ezê herim

Dengê ba dibihîzim
Ji dûr dozê li min dike, ezê herim
Di tariya daristana hûnayî de
Û rêka dirêj, ji bêzariyê diparime
Û gur dizûre
Aso stêrkan didize
Weke çawa çavên te giyanê min didizin
De bihêle ez bi tenê şevê derbas bikim
Ezê herim
Ew hîn li wir li hêviya min e

*

Ezê herim
Ne xum xuma lehiya bi hêrs û saw
Di newalê de
Û ne jî xeyalên ji goran dipekin
Û ji şevê dipirsin
Ev bi ku de diçe?
Di riya min de, dikarin min rawestînin
De vegere û min bihêle
Ez di nava şevê de weke xerîbekî herim
Ew li asoya xemgîn dinêre
Li hêviya min

Ezê herim
Çavên xwe ji ser min dagerîne
Li min nenihêre
Sihra di çavên te de lingên min zincîr dike
Raza di wan de dilê min ê şikestî radiwestîne
Çepilên xwe ji ser milên min rake
Wê çi bike hembêz
Eger bêrîkirinê di min de vênexîne?
Min bihêle
Va ye berbang xuya bû
Û heval
Li hêviya min in

FERHENGOK

Adonîs: Di efsaneyên finîkiyan de Xwedayê bereketê ye, bera-zekî ew kuşt, lê Eşterut ew vegerande jiyane

Alazer: Di Încîlê de Îsa bi mocizeyekê Alazer ji mirinê radike

Aramgeh: Cihê mirov lê rûdine, cihê rehetbûnê

Aşter: Di efsaneyên xelkên Mezopotamya de, Aşter Xwedaya evîn û cengê ye

Azirandin: Îşkencekirin

Buraq: Navê hespê ku Hz. Muhemmed le siwar hat û çû ezmanan (di çîroka Mîracê de)

Gupik: Berî gul bibişkivîn, bişkok, (bi T.) tomurcuk

Hîra: Şikefta ku Hz. Muhemmed tê de îbadeta Xwedê dikir

Qabîl: Kurê Adem e, birayê xwe Habîl kuşt

Mecmer: Menqela ku li perestgehê agir tê de vêdixwin

Raz: Sîr

Rêbirr: Eşqiya

Rim: Alawa êgir

Risas: Qurşîn

Sebbar: Navê giyayekî ye, li sehayê şîn tê, bi salan bê av dikare bijî.

Semûd: Navê qebîleyeke ereban e, di Qur'anê de behsa wan bûye. Xwedê li wan xezeb kir ji ber ku wan deveya pêxemberê xwe Salih gurandin.

Sekan: Darê ku pê qeyik têne ajotin di avê de

Şîle: Ava ku mêşên hingiv ji kulîlkan didin hev

Temmuûz: Di efsaneyên Mezopotamya de, ew weke Adonîsê finîkî ye

Yahûda: Di Încîlê de ew ji Hewariyên Mesîh bû, lê pê re xayin derket û ew teslîm kir

Û tu hatî ey baran

Tu ji ewr û ezmanan hatî xwarê

Kevir qelişîn

Firat ji dayinên te di ser re fûriya, şêlû bû

Gor hilpekiyan, mirina wan hejiya û rabû

Hestiyan ban kir:

Pîroz be, Yazdanê xwînê dide baranê

ISBN 975-7112-13-5

9 789757 112136

avesta